

YÖN
HAFTALIK GAZETE

**EREGLİ
ÇELİK
DOSYASI
KABARIYOR**

TÜSTAV

CADI AGACI:

Polisli Üniversite

«Hiyeroglif» den

TURHAN

BAKIŞ

GOL!...

Rejimin savunuculuğunu yaptıklarını sananlar bütün hatlarıyla sol kanadı marke etmeğe uğraşırken, telâşlı bakanlarla ulemâ, üçüncü sınıf isimsiz ve cahil antrenörlerin taktiklerine uygulama yolları aradıkları Karakurt köyündeki maçta bu baraklı sağ kanat müdahale bir golle ağları sarstı ve takım, yanlış sistem yüzünden, perişan oldu.

Geçen hafta Karakurt köyü ilko kulumun avlusunda olup bitenlerle başbakanlık toplantı salonunda konuşulanlar yanyana getirilirse, üzerinde dikkatle durulması gereken bir manzara çıkıyor ortaya. Rejimi savunma endişesi içinde olduklarını söyleyenlere ne derece yanlış olduklarını bundan daha iyi göstermek herhalde mümkün olmazdı. Sarsılan menfaatleri kollamak, gençliğin ilk defa olarak iktisadi ve sosyal konularda yükselttiği gür sesi boğmak amacıyla üniversite özerkliğinden de vazgeçenlere lâyık oldukları cevabı vermek için yirmidört saat bile beklemek gerekmedi.

Karakurt köyü olayları, asıl tehlikenin kaynağını göstermek bakımından, üzerinde uzunboyutlu konuşmağa lüzum göstermeyecek kadar açık.

Sosyalist düşüncenin yayılmasından niye korkulur? Çünkü bu düşünce yerleşmiş çıkarlara dokunmakta, örtülmüş hesapları aydınlığa çıkarmakta, yüzyıllardır aldatılan halkı uyandırmakta, kütülelerin sömürülmesine karşı gelmekte, Türkiye'yi, MİLYONER yaratmadan, tam bir sosyal adalet için de, özgür ve kalkınmış bir ülke haline getirmenin bilimsel formüllerini ileri sürmektedir. İktisadi hayatı sadece aç kurtların çekilmesi şeklinde görenler, başboşluk havası içinde vurgun vurmaya tasarlayanlar elbette bu düşüncenin karşısında olacaklardır ve onların, elaltından, siyaset adamlarını kışkırtmaları kadar tabii birşey olmaz. Öte yandan, beceriksizliğini, ufaksuzluğunu, kısırlığını açıkça ortaya koymuş olan dar görüşlü politikacı da, kendi durumunu örtbas edebilmek için mutlaka bir «vurabahaya» aramak eğiliminde-

dir. Şimdiye kadar ileri sürdükleri çözümler hep fiyaskoyla sonuçlanan ve halktan kopuk kalan düşünce çevrelerinin durumunu da aynı şekilde görmek mümkün.

Sol düşünceye karşı şimdiye kadar en sık yöneltilen itham «kökü dışardalık» ithamıydı. Ama, şu son iki üç yıllık deneme, sosyalist çözümlerin evrensel düşünce kaynaklarından olduğu kadar, bu ülke gerçeklerinden de kuvvet aldığı hiçbir şüpheye yer bırakmayacak şekilde ortaya koydu. Bugün, millî menfaatlerin savunuculuğunu yapanlar sosyalistlerdir; yabancı sömürgecilğe karşı iktisadi alanda kurtuluş savaşı açanlar sosyalistlerdir; ülke sorunlarının zorluğu fakat pek beceriksiz bir şekilde başlatılmağa çalışılan türlü reformların zorunluluğunu herkesten önce ve herkesten daha fazla savunmuş olanlar yine sosyalistlerdir. Kimse millî bağımsızlık, millî havsetvet millî menfaat konularında sosyalistler kadar hassas olamamıştır. Kökü dışardalık bu mudur? Üstelik, son avların iç politika sahnesine çıkardığı yeni tipler, iktisadi alanda artık acığa vurulan dış kavnaklı rezaletler ve sömürgecilik örnekleri, kimin kökünün nerde olduğunu çok iyi göstermiştir.

BOSTÇULUK

Resmî makamlar, Karakurt olayından sonra gözlerini geçici bir süre için de olsa, biraz açmağa karar verecekler ve her zamanki «tedbirler»ini almağa başlayacaklardır: sakallar kestirilecek, çarsaflar vurtulacak, köy meydanına büst dikilecek. «aydın din adamları» vetişirmeğe önem verilecektir. Sorumlular, meselelerin temel nedenlerine, alt-yapıyla ilgili konulara inmeyi yine reddedecekler.

Halk, değişiklik kendisine bir şey getirdiği ölçüde, değişmeden yanadır. Kütülelerimizde hâlâ değişmeye karşı bir tepki varsa daha doğrusu halk tabakaları hâlâ fanatik ruhlu kimselerin kışkırtmalarına kendilerini kapatabiliyorlar sa, bunun nedeni, şimdiye kadar hep yüzeyde kalmış olan değişikliklerden henüz birşey anlayamamış, birşey kazanamamış, günlük hayatlarında bu değişiklikler dolayısıyla köklü bir iyileşme bulamamış ol-

malarıdır. Toprak düzeni veya düzensizliği aynı kaldıkça, halkın devlet yönetimine katılışı dört yılda bir ağa avukatlarına oy vermekten ileri gitmedikçe, sabah karanlığundan akşamlara kadar çalışanların emeği değerlendirilmedikçe, imkânsızlıklar içinde didinenler gecimlerini bile sağlayamazken bir iki kurnazlıkla milyonluk vurgun vurmaya imkânı hâlâ varken, yukarı seviyede eğitim yapma yollarını halk tabakalarına açma çabalarında açıkça bir gevşeme görülürken başa kasket, boyuna kraval geçirme şeklinde yüzeyde kalmış bir değişiklik neye yarar? Kurtuluş Savaşından sonra girişilen değişiklik hamleleri, tabii sonuçları na mutlaka vurdurulması, yani eninde sonunda toplumun temel varlığına yöneltilmesi gereken başlangıç hareketleriydi. Sosyalist düşünce, devrimleri bitmiş saymadığı, onları bırakılan yerden alıp daha ötelere ve derinlere götürmek amacıyla olduğu için doğru yoldadır; orta-yolcular, herşeyi bitmiş saydıkları, devrim kitabını çoktan kapadıkları ve işleri oluruna, daha doğrusu, kendi deyimleriyle «tabii gelişme»sine bıraktıkları için yüzeyde vuvurulan gitmektedirler. Menemen'den sonra Karakurt, Karakurt'tan sonra kimbilir neler? Tabii gelişme bu mudur?

Bugün devrimci geçinenlerin bir çoğu, vaktiyle yapılmış devrimlerin savunucusu olmakla bu niteliklerini koruyabildiklerini sanıyorlar. Oysa, bunun adı, düpedüz «muhafazakârlık»tır. Yirminci yüzyılın geri kalmış Türkiye'sinde devrimcilik, statükoyu muhafaza etmek değil, toplumu gerçekten özgürleştirme ve yükseltecek temel reformları savunmak, bunları gerçekleştirmek için uğraşmak, toplumcu ilkelerin zaferini hazırlamak demektir. Bu ise, kadın kollarının köylere yapacağı gezilerde manto dağıtmakla heykeller çevresinde nöbet tutmak la veya köylü için iane toplar gibi gazete göndermekle olmaz.

TOPLUMSAL PSIKANALİZ

Okul avlusunda futbol oynayanlara saldıranlar doğru dürüst bir psikanalize tabi tutulsalardı kimbilir neler çıkardı ortaya? Türkiye de sınıf kavgası yok diyenler, kala balıkların bilinç — altıyla biraz daha yakından ilgilenmelidirler. «Gâvurlaşmış» insanlara yöneltilen saldırıların altında, halk tabakaları na pek bir şey vermeden değişmeyi beceribilmiş ve dünya nimetlerinden az çok pay almağa başlamış tabakalara karşı bir kırgınlık ve kızgınlık yatmaktadır. Kütüleler, açık göz şehirlinin, bürokratin kendisine birtakım oyunlar oynadığından, kendisini oyalayıp aldattığından şüphe etmektedir. Bu kırgınlığı belirtebilmenin ve kendini bir tarafa itenleri kötüleyebilmenin en kestirme yolu da «mukaddesat» bayrağına sarılmak. Ostelik, onun bu eğilimini körükleyerek eski düzeni devam ettirmek ve halkın sırtından geçinmek niyetinde olanlar da bir hayli kalabalıktır. Halk kendi menfaatleri bakımından ne gibi bir temel çelişmenin içinde bulunduğundan habersiz kendisini aldatanların peşinde sürüklenip gidiyor.

Türkiye'de sosyalizmin birinci hedefi, «aydın» geçinen insanlarla kütüleler arasındaki uçurumu doldurmak olmalıdır. Sosyalist düşünce en tabii müttefikleri orada, halkın arasında. Yeter ki onlara her şey açıkça anlatılabilsin, kimin kimden yana olduğu öğretilibilsin. Yoksa, yüzeyde kalmış tedbirlerin savunuculuğunu yaparak «aydın» geçinmek çok kolay.

Gerçek demokrasinin kuruluşu halkı aldatanlarla kütüleler arasında ki temelsiz ittifakın bozulmasına bağlı. Bütün gücüyle bu semberi kırmağa yönelmiş olan sosyalist düşünce, Türkiye'de demokrasinin geleceği bakımından en sağlam teminat sayılabilir. Ona karşı cenbe alanlar, demokrasi değil harhalde başka birşeyler istiyor olmalıdır.

Mümtaz Soysal

Burt Lancaster «Leopar» da

«LEOPAR»'ın başına gelenler

Brenda Davias

Aşağıdaki yazı İngiltere'de yayımlanan Slight and Sound dergisinin «Yaz 1964» sayısında yayımlanmıştır. Şu sıralarda İstanbul'da gösterilmekte olan ünlü «Leopar» filminin Amerikalı endüstri cambazlarının elinde ne hale geldiğini anlatmaktadır. Visconti'nin 205 dakikalık filminin «Twentieth Century-Fox» yöneticileri tarafından tam 44 dakikasının kesildiği yetmezmiş gibi, Türkiye'de «Fitaş» çılar tarafından daha da budanarak 130 dakikaya indirildiğini ayrıca belirtmek gerekiyor.

Artık yönetmenlerin işletmecilerden neler çektiklerini herkes biliyor. Bu konuda ilk akla gelen isimler arasında Von Stroheim, Welles, Antonioni, Losey var; bu yönetmenler, başlarına gelenlerden acı acı yakınmışlardır. Kimbilir, yakınmayan ne yönetmenler vardır daha. Sanatın aynı zamanda endüstri olduğu bir alanda, yaratılan esere el uzatılması artık olağan karşılanıyor. Yapılanları filmlere kendi kişiliklerinin damgasını basmış nice dev sanatçıların eserleri kırılı kırılı kuşa dökülüyor.

Bu devlerden biri de Visconti'dir. «Leopar»ın Amerikalılar tarafından işletilen kopyasını görmek için Londraya gelmişti Visconti; geldiğinin ertesi günü gazetelerde şöyle bir haber çıktı: «Visconti, Twentieth Century-Fox Şirketi'ni mahkemeye veriyor!» Londra'da oynanmakta olan filmi Can

nes'in güçlü «Leopar»ıyla karşılaştıran eleştirmeciler bu konuda Visconti'nin düşüncelerini yayım ladılar. Visconti de gazetelere gönderdiği mektuplarla «Leopar» ır kesilmesini günün olayı haline getirdi.

Biz de, sinema işçilerine para ödiyerek film gören birer seyirci olarak «Leopar» olayıyla ilgilenmeliyiz. 27 Ekim 1963 tarihli Sunday Times'da yayımlanan mektubunda Visconti, filmin Amerikan kopyasının kendisine danışılmadan hazırlandığını belirterek şunlar söylüyor: «Film, buna karşın son derece kötü kesilmiş; dublajı yapanların sesleri filmin kişilerine hiç uymuyor... Filmi New York'ta gördüğüm zaman olayı izlemekte ben bile zorluk çektim. Artık bu esere benim diyemiyorum.»

«Leopar» 205 dakikalık bir film di aslında. İngiltere ile Amerika'da gösterilen kopyası 44 dakika eksik. L'Avant Scene du Cinema'da yayımlanan senaryoya bakılırsa bazı kısa, ama önemli sahneler çıkarılmış (yandaki çerçevede bu sahneler ayrıca belirtilmiştir) Bölümler olduğu gibi kesilip atılmış, ama filmi makaslayanlar bu işi o kadar kötü yapmışlar ki, filmin genel akışını bozdukları gibi, bazı bölümleri «anlamsız» hale getirmişler. Sözgelimi, «pliknik» bölümü öylesine kısaltılmış ki, «Helen nereye gittiği, niçin gittiği hiç mi hiç anlaşılıyor. San ki Prens, ailesini toplayıp kırda köfte yemeye götürüyor... Filmi asıl zedeleyen kesinti ise Prens'e Don Ciccio arasındaki uzun konuşma. Ava çıktıkları zaman geçen bu konuşmada Don Ciccio Angelica'nın ailesinin geçmişini uzun uzun anlatmaktadır. Don Ciccio'nun anlatıkları yoktur filmde, ansızın Don Fabrizio'nun karısıyla yatak odasında kavgaya edişine geçilmektedir. «Leopar» kesenler, kavganın bölümünün bir önceki bölümle yakından ilgili

Genç kuşaktan iki olumsuz oyun

Ayperri Akalan

DIREKLER ARASINDA

Genç kuşaktan bir cumhuriyet çocuğu Refik Erduran. Yazdığı da ne? Direkler arasında deyin bir öykü. Öykü ama nasıl öykü? Oyunun üç kadından biri nefroman, biri seveci, biri soğuk.. Erkeklerin biri dönük, biri dikizci biri sadist, biri aracı, biri iktidarsız, biri doymaz.. Direkler arası değil sapıklar arası... Tüm oyunda buram buram bir erotik soluk esiyor zaten. Bu sapıklar çoğunluğu daha çok normal kişiler için öngörülmesi gereken «cinsel ilişkiler eleştirme» savına kendiliğinden son veriyor.) Direkler arası da var sayılmaz oyunda, daha çok mahalle arası... Tarihten çizgiler hoş geldin. Hoş geldin yangın tulumbası, bekiçi sopası, kırınız fes, kafesli cumba.. Hoş geldin gerici adına... Gelmesi sende, sözümüzlü söylemek biz den.

Ben Cemile'yi bir baş kaldırdı. Carmen örneği bir özgürlük savaşçısı olacaktır sanıyordum. Oysa karşınıza çıkan kızın asıl amacı kucaktan kucaka gezmek tutkusunu dindirmek.. Kolundan çekenin gidiyor ardından Paşaya, tüccara gitmedi ise ihtiyarlıklarına duyduğu tiksintiden aslında. Öldürmediler, başını yemediler Cemile'nin. Buda lalından ağaçtan düştü. Sarhoş uğundan kazaya gelmiş.

Ya amacı oyunun? Neden var olduğu? Erduran, «Oyun yazarı insanı verimlidir» diyor. Arayışta bulun insanı Direkler arasında. Yoksa yazar her insan ile de cinsel sapkıncı demek mi istiyor? Çok yanlıdır, bileşiktir, karışık. çevrili ve koşulludur, evrenin en yüce düğümüdür insan. Böylesine yalın Freud öykünmeleri, üç beş şarkı sözcüğü ile insanı gösterebildiğini sanmak yanlış. Ya da yamitmaların en büyüğüdür hence. Ve de Erduran, Tiyatro dergisinde oyununa Jeygin 97 satırık lâl etmiş. Gelin de İçerdeki'ni 15 kısa satırla tanıtan M. C. Anda ya artmasını saygınız...

Bir oyun ki, vama bohça, bir oyun ki, baştan aşağıya turistlik bir oyun ki, en çıkarıcı, en olumsuz davranışların somut örneği. Hem nedir kuzum Direkler arası bir tiyatro değil di, sanat değil! Çürümüş bir başkentte halka ihanetlerle kazanılmış binlik papellerinin savrulduğu fuhuş pazarıydı ancak. Bu pazarın kurucuları, besleyicileri, alkışlayıcıları 'miyd' 10.15 yıl sonra Kurtuluş Savaşındaki Anadolu'ya lanetler yağdırır alçaklar? Oyunda «insanı» arayan yazarın bunları bilmek gözönüne almak, eleştirmek görevi. İşte ben de çürümüş kişileri bu yüzden «e aldım, çürümüş ortamı göz önüne serdim» ya» diyemez Erduran. Bir kere tüm kişilerin belden aşağılar var oyunda. Bütünün ile kendileri, başkaca öyküleri, nedenleri yok ortada. Hele çürümüşlüğü ortaya koyan bir görecelik veya

olduğunu ya anlamamışlar, ya da anlamamazlıktan gelmiş olacaktılar.

İngilizce kopyanın dublajı da kötü. Zaten «ortak yapı» larda dublaj başı başına bir problem. «Leopar»ın İtalyancasının dublajı yapılırken sanatçıların hiç biri konuşturulmamış. Fransızcasında Delon Cardinale, Reggiani ve Pierre Clementi (Fernando Paolo) kendi rollerini konuşturmuşlar, öteki rolleri başka Fransız sanatçıları konuşturmuş. İngilizcesinde ise yalnız Burt Lan-

Cemile bir «müptedî», bir yelenceci olacak Kamelya'da. Oysa Sururi bir adımda her yönde öyle bir ustalaşıyor, öyle işinin ehli ve kantocu oluyor ki «küçük kızın acıklı öyküsü» kalmıyor orta yerde... Halk gülüyor. Amerika da satın almazsa «Ne şehit oldu, ne gazi, pis-pisine gitti Niyazi» o'acak. Vay emeklere...

HAREMDE

Haremde'nin yazarı Aysel Kaheç da genç kuşaktan. Oyunu derme çatma, aşınmış düzenler üstüne kurulmuş... Dört ortağın durumlarını anlatmaya yeltenen yazar, çıkar öykülerini öne alıp «bizim kadın milleti kendi gitti teslim oldu» demeye getiriyor... Bol yıldızlı dekor soğunda can sıkıyor. G. Arcan'ın sahne düzeni paşanın kendisi gibi erksiz güçsüz. Bir Melahat İçli var oyunda. A. Akkileç'in durumunu anlamak güç. Tiyatrodan yaza çürük oyunu, aklıdan yana «Ne suya dokunmuş, ne sabun» türünden

Ulusal tiyatromuzu kuralım çabasını öngördük.. «Yazar, aman yazar» dedik. Ama ne için, ne için yazdığını bilmeyen, kendine bu soruyu sormamış olan her kişi geline meydana at oyaatın değilirdi istediğimiz. «Teşvik» bekleyenler bunu iyi anlamalı... Caldwell öykü yazarı olmak isteyen genç'eri şöyle öğütler: «Önce anlatacak bir şeyiniz olmalı, sonra iyi anlatmalısınız.»

Kişî sahnele bir şeyler dön, dürebildiği için oyun yazarı sayılmaz. Olsa olsa kendini oyun yazarı zanneder.

Direklerarası'nın Cemile'si Gültüz Sururi

HALK TÜRKÜSÜ

Ben halkın
Yalanda yokum
Yarı aç yarı tokum

Sağır taş kapıları bekler
İşsiz
Güçlü ellerime bakın

Ben halkım
Yarı çıplakım
Yalanda yokum

Bin yıllık yurdunda öksüz
Yalınayak
Okulsuz çocuklarım

Ben halkım
Sevmiyorsanız korkun.

Celâl VARDAR

